

Israellobbyn:

ett försök till argumentationsanalys och bemötande

”Det finns få grupper i Sverige som så aktivt arbetar på att blanda samman begreppen som just Israellobbyn.”

Om Palestinarörelsen vill vinna den svenska allmänheten räcker det inte med att ha internationell lag, mänskliga rättigheter och FN-resolutioner på sin sida, den måste också vinna debatten. Och för att göra det måste den känna sin motståndare.

För att granska Israellobbys sätt att argumentera har jag studerat det nummer av tidskriften Menorah som kom närmast efter Gazakriget, den senaste stora händelsen i konflikten. I detta nummer (nr 2/2009) medverkade nyckelpersoner som Gunnar Hökmark (ordförande i Samfundet Sverige-Israel), Lisa Abramowicz (generalsekretare för Svensk Israel-Information) och Margarete Nudel (chefredaktör för Menorah). Men syftet med den här analysen är inte begränsat till debatten kring Gazakriget. De retoriska knep som Israellobbyn använder sig av är nästan alltid desamma, även när det gäller en artikel i Aftonbladet. Genom att studera retoriken kring Gazakriget kan vi därför studera ett återkommande mönster.

Lisa Abramowicz, generalsekreterare för Svensk Israel-Information, ”upphör aldrig att förvånas över den massiva mediebevakning som konflikten mellan Israel och dess grannar ägnas” (Menorah 2/2009, sid. 41). Hon har rätt i att konflikten är välbevakad; till skillnad från många andra väpnade konflikter så känner omvärlden väl till den israeliska ockupationens verklighet genom tv, tidningar, radio och internet – ibland också genom personliga erfarenheter. Det hade förstås varit bättre för Lisa Abramowicz om det inte hade varit så. Dessa kunskaper är nämligen Palestinarörelsens största tillgång – och Israellobbys största problem. Militärt, ekonomiskt och politiskt är Israel fullständigt överlägset palestinerna, men man har problem med en omvärld som i takt med ökad bevakning och ökade kunskaper om konflikten är alltmer kritisk till den israeliska ockupationen. Ändå lyckas Israellobbyn ganska bra med att hålla sina positioner, vars huvudmål är att förmå omvärlden att inte lägga sig i. Hur lyckas de då med detta?

För att granska de retoriska knep som den svenska Israellobbyn använder sig av har jag lagt ett nummer av tidskriften Menorah på bordet framför mig. Menorah är en av Israellobbys viktigaste tidskrifter och har haft medverkan av inflytelserika personer som Jackie Jakubowski, Siewert Öholm, Jan Björklund, Birgitta Ohlsson och Fredrik Malm. Vissa av de tankar som förs fram i Menorah är mycket aggressiva (värst var det kanske när världens muslimer såg sig själva som Guds utvalda folk och låg bakom en hemlig och välorganiserad sammansvärjning för att ta över hela världen, se Menorah 2/2002). I den här artikeln kommer jag dock inte att fokusera på sådana extrema uttalanden, utan snarare på dem som är typiska för Israellobbyn; just för att de är vanligare. Mot slutet av den här analysen kommer vi att se hur alla dessa knep i grunden är ett och detsamma.

Det är min förhoppning att den här texten kan vara till hjälp för alla dem som känner till verkligheten i Palestina men som har svårt att hantera Israellobbys mycket effektiva retorik.

Första knepet: att demonisera sina kritiker.

Gunnar Hökmark, ordförande i Samfundet Sverige-Israel, skriver om tennismatchen i Malmö att kommunledningen tömde läktarna för dem som ”föraktar demokratin och kvinnors rättigheter” och att kommunledningen därmed hade ”lierat sig med dem som väljer att hata Israel” (Menorah 2/2009, sid. 46).

Det här retoriska greppet är gammalt, vanligt och mycket simpelt. Det handlar helt enkelt om att smutskasta motståndarna genom att sammankoppla dem med diverse osympatiska åsikter; i det här fallet att sammankoppla dem som kritiserar den israeliska statens krigsföring med dem som hatar och föraktar demokrati och kvinnors rättigheter. Hökmark ger inga förklaringar för sådana påståenden, men om man skulle pressa honom skulle han troligen hänge sig åt *guilt by association* – han skulle prata om Iran, Hizbullah, al-Qa’ida och Hamas. Därefter är det upp till de anklagade att bevisa sin oskuld.

Demonstration mot Gazakriget 10/1-2009.
Foto: Anna Wester

Under och efter Gazakriget gick flera debattörer och politiker ut och anklagade personer ur Palestinarörelsen för att vara antisemiter. Expressen startade en artikelserie under rubriken "Gaza och antisemitismen" där bland annat företrädare för PGS utsattes för påhopp av talespersoner för den svenska Israellobbyn. På så vis misstänkliggjordes kritiken mot kriget som antisemitisk. Dessutom slapp man tala om de 1 400 palestinierna som nyss hade dödats.

Helt och hållet går det inte att skydda sig mot sådana här påståenden. Israellobbyn sprider dem omkring sig vart de än går och det är nästan omöjligt att bemöta dem alla, dessutom kan sådana anklagelser ligga kvar och skapa en latent misstänksamhet i människors undermedvetna, även om de har blivit bemötta. Så fort anklagelserna kommer i en diskussion gäller det därför att tydliggöra vad det handlar om – ett oärligt retoriskt knep utan grund – och sedan återvända till ämnet. Om ämnet är dödandet i Gaza – låt dem inte få dig att ägna hälften av diskussionen åt kvinnoförtrycket i Iran.

Det finns en variant på samma knep, alltså på att tillskriva sina motståndare obehagliga åsikter, och som Hökmark använder sig av i samma text. Han tar ett av Palestinarörelsens argument – i detta fall att det israeliska dödandet av människor i Gaza var oproportionerligt mot hotbilden – och förvränger det: enligt Hökmark tyckte de som kritiserade den israeliska statens krigsföring inte att det oproportionerliga var att så många palestinier dödades, utan istället att så lite israeler dödades; alltså att de som kritiserade dödandet i Gaza i själva verket ville ha mer dödande. Hökmark tycker att detta är en "fruktansvärd tanke", och det är det ju också. Men det är Hökmark själv som har tänkt den.

Ett annat exempel på demoniserande ges av tidningens chefredaktör Margarete Nudel, som skriver att "de anti-israeliska och antisemitiska svallvågorna gick höga i hela landet" i

samband med tennismatchen och att "man" under våren "på ett allt mer öppet sätt" har "fört in antisemitiska värderingar i den politiska debatten och tydligt blandat samman kritik mot Israel med kritik mot det judiska folket" (sid. 3). Det framgår inte av Nudels artikel vem "man" är och hon ger inga exempel på sina anklagelser. Men syftet är lika tydligt hos Nudel som hos Hökmark: vi ska hållas osäkra; oroliga för att lägga oss i och därmed bli medskyldiga till antisemitism; ängsliga för att bli sammankopplade med antidemokrater och kvinnoförtryckare; nojiga för att det som vi trodde var kritik mot ockupation och förtryck i själva verket är ett stöd till allehanda hemskheter.

Det kan passa här att säga något om beskyllelsen om antisemitism. Detta eftersom det troligen finns mycket få grupper i Sverige som är så lite antisemitiska som just Palestinarörelsen. Det här innebär såklart inte att det inte finns enskilda människor med fördomar eller rent antisemitiska idéer inom Palestinarörelsen. Det betyder inte heller att det inte finns de som på grund av dålig kunskap hamnar nära antisemitiska idéer utan att själva förstå det. Men människorna inom Palestinarörelsen skiljer ut sig från resten av svenskarna på så sätt att de ständigt tvingas förhålla sig till antisemitismen. Delvis för att det annars inte går att förstå konflikten, och delvis för att det annars inte går att arbeta med konflikten på ett konstruktivt sätt. Det här arbetet med att studera den antisemitistiska idétraditionen och rannsaka sitt eget förhållande till den måste hela tiden fortsätta, och nyckeln till att lyckas är att försöka reda ut begreppen; att

Analys

lära sig att skilja på individ och kollektiv, på religiös, kulturell eller etnisk tillhörighet, på sionism och judendom. En indikator på att detta i alla fall till viss del har lyckats, och ett mycket viktigt skäl till att det har blivit så, är de många judar som engagerar och har engagerat sig i Palestinarörelsen.

Samtidigt finns det mycket få grupper i Sverige som så aktivt arbetar på att blanda samman begreppen som just Israellobbyn. Här finns ett synsätt som grundar sig i etniska och kulturella lojaliteter; som kretsar kring absoluta begrepp som vi och dem, onda och goda, antingen eller. Vi får gång på gång höra att kritik mot Israel är antisemitisk eftersom det är ”den judiska staten” som kritiseras, dvs att kritiken av staten Israel bara är en täckmantel för den som egentligen hatar judar. Så kan det förstås vara i vissa fall, på samma sätt som stöd till Israel kan bero på hat mot muslimer och araber (som i fallet Sverigedemokraterna). Men detta innebär inte att man kan avfärda all kritik mot Israel. Och det riktigt obehagliga här är när Israellobbyn talar om Israel som ”den judiska staten” (i singularis och bestämd form) – för då gör de judar runt om i världen till medbrottslingar, när det som uppges vara *deras* stat fortsätter att begå övergrepp. Genom att konsekvent, systematiskt och medvetet blanda samman israeliskt med judiskt gör sig Israel till en självutnämnd representant för världens alla judar – och tillskriver därmed alla judar ett kollektivt ansvar för de egna övergreppen. Sionismen, som skapades av en liten grupp europeiska ideologer, har på detta sätt tagit alla världens judar som moralisk gisslan: Israel skyller på ”judarna”! Vad är detta om inte en mycket listig och genomtänkt strategi av just *sammanblandning*? (Det finns likheter mellan detta förfarande och de islamiska terrorgrupper som säger sig representera det sanna islam.)

Det är otroligt viktigt att Palestinarörelsen inte gör sig skyldig till någon sådan sammanblandning. Det är lika viktigt

att Palestinarörelsen aldrig förminskar allvaret i de angrepp på judar och det judiska som rättfärdigas med förtrycket i Palestina – dvs. med hjälp av sammanblandning. På så vis kan Palestinarörelsen fortsätta att vara en rörelse för Palestina, och inte en rörelse mot Israel.

Andra knepet: att skuldbelägga sina offer.

Ett annat återkommande tema hos Israellobbyn är Israels offerstatus och maktlöshet att påverka utvecklingen. Alla vet att Israel är starkare än palestinierna, inte bara militärt utan också ekonomiskt, tekniskt, politiskt, och kulturellt, men ändå tycks det vara palestinierna som sätter dagordningen – i alla fall om man får tro Israellobbyn. Det är som bekant alltid palestinier som agerar och israeler som reagerar: en attack mot bosättare på Västbanken utlöser en israelisk hämndaktion; israeliska soldater besvarar stenkastning från några palestinska pojkar; palestinska hem i det ockuperade Östra Jerusalem rivs eftersom husbyggarna inte hade tillstånd från myndigheterna. De passiva verbformerna är vanliga. Och i större skala: Hamasraketer mot södra Israel tvingar Israel att agera mot Hamas, och eftersom Hamas finns på Gazaremsan tvingas Israel attackera Gazaremsan, och eftersom Gazaremsan är befolkad tvingas Israel attackera civilbefolkningen. Utifrån den logiken ska alltså det israeliska våldet ses som fostrande, ungefär som när en förälder slår sitt barn i pedagogiskt syfte, eller när samhället dömer ut ett straff för ett lagbrott.

Svensk Israel-Informationens generalsekretare, Lisa Abramowicz, hävdar exempelvis att orsaken bakom det israeliska angreppet mot Gaza var Hamas raketer, samt att Hamas inte ville förnya vapenvilan med Israel (Menorah 2/2009, sid. 41). Gunnar Hökmark påstår samtidigt att kriget ”syftade till att slå mot Hamas raketbeskjutning, dess militära installationer, dess militära skyddsrum och mot de tunnlar där smugglingen av

Per Ahlmark, tidigare folkpartistiskt riksdagsledamot, partiledare, vice statsminister och fristående ledarskribent i Dagens Nyheter var en av Israellobbys första viktiga företrädare i Sverige. När Ahlmark och andra försvarare av Israels politik fick det allt svårare att vinna sakdebatter övergick de till personlig smutskastning. På bilden visar Ahlmark upp en artikel om Jan Guillou, som var hårt utsatt av Israellobbys kampanjer under 60- och 70-talen.

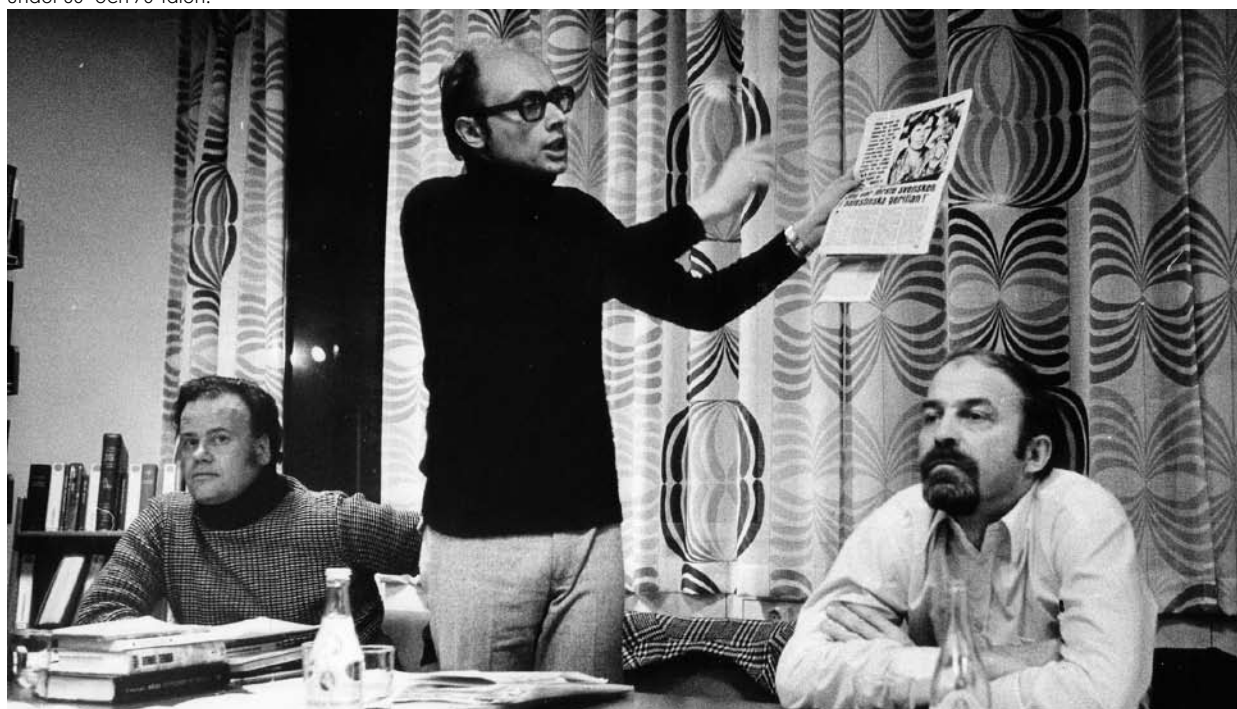

Foto: PGS arkiv

"Det handlar helt enkelt om att smutskasta motståndarna genom att sammankoppla dem med diverse osympatiska åsikter"

Tredje knepet: att sätta demokrati mot diktatur.

Ett annat vanligt knep är att ställa upp en absolut motsättning mellan demokrati och diktatur, en dikotomi, där Israel i alla lägen representerar frihet och demokrati och där all kritik av Israel följaktligen innebär stöd till förtryck och diktatur. Hökmark skriver exempelvis om Malmös kommunledning att de hellre välkomnar "hatets krafter än tennisspelare som kommer från det enda demokratiska landet i Mellanöstern" (Menorah 2/2009, sid. 46). Som motpol till Israels roll i Mellanöstern ger Hökmark förtryck, förnedring, sharialagstiftning och diktatur. Sedan är det upp till oss att välja.

Förutom att sådana här uppdelningar är orimliga så kan man också fråga sig hur det egentligen står till med den israeliska demokratin.

Det är förstås riktigt att Israel styrs av ett demokratiskt valt parlament och att palestinierna inte gör det. De palestinska områdena kontrolleras nämligen av Israel. Här bor ungefär 2,5 miljoner palestinier, och de regeras av en regering som de inte kan påverka. Om Israel är en demokrati för israelerna, så är det samtidigt en diktatur för palestinierna. Detta blir som mest tydligt genom bosättningspolitiken: på de ockuperade palestinska områdena, jämsides med palestinierna, bor det ungefär en halv miljon israeliska ockupanter (eller "bosättare"), ungefär hälften av dem i Östra Jerusalem och den andra hälften på övriga Västbanken (enligt israeliska människorättsorganisationen B'Tselem). Det bor alltså såväl palestinier som israeler på de palestinska områdena, men till skillnad från sina palestinska grannar så är det bara israelerna som får vara med och rösta fram den regering som styr dem alla.

Vissa palestinier har dock rösträtt, nämligen de som tillhör den arabiska minoritet som har stannat och överlevt inom staten Israels gränser från 1948, och därför är israeliska medborgare. Men detta medför inga egentliga problem för den judisk-israeliska majoriteten: den arabiska minoriteten i Israel är nämligen för liten för att de ska kunna påverka politiken. Dessutom underkänns deras partier om de anser att Israel ska vara en stat med samma rättigheter för alla sina medborgare, istället för en stat med särskilda rättigheter för judar. Men genom att denna arabiska minoritet ändå har rösträtt så kan Israel hävda att man är en demokratisk stat, även om alltså en mycket stor del av den befolkning som man styr över, dvs. de

Israellobbyn är aktiv på internet med hemsidor och bloggar

delar till raketer med allt längre räckvidd sker" (sid. 46). Om vi tror på Hökmarks beskrivning syftade alltså de israeliska angreppen aldrig till att döda en enda människa, bara till att slå ut materiella tillgångar. Och trots detta dödade israelerna, enligt Amnesty International – 1,400 människor! Enligt Hökmark hade samtidigt Hamas som mål "att döda så många i södra Israel som ett led i sitt arbete (med stöd av Iran) att eliminera Israels existens" (meningen är lite konstig, men är tryckt så, se sid. 46). Elimineringens resultat? Tre döda (se bl.a. Menorah 2/2009, sid. 5). Alltså: Israel vill inte döda alls men dödar i mängder, medan Hamas vill utplåna hela Israels befolkning men bara dödar ett fåtal. Hur kunde då båda sidor misslyckas så totalt med de krigsmål som de enligt Hökmark hade satt upp? Jo, Hökmark låter oss nämligen förstå att så många palestinier dödades (dvs. att israelerna dödade så många palestinier) eftersom Hamas medvetet hade placerat raketrämper, ledningsstaber och militära installationer bland civila, och att dessa civila därför drabbades "när kriget drabbade Gaza" (i Hökmarks värld väljer Israel inte kriget, det bara inträffar). Men palestinierna dog också eftersom Hamas företrädare hade uppmanat sin befolkning "att stanna kvar som mänskliga sköldar" (sid. 46). Det var med andra ord Hamas fel att Israel dödade palestinier i Gaza.

Det krävs förstås en mycket historielös person för att tro att en ockupation börjar med motstånd mot ockupationen. Men läs om vilka oroligheter som helst i Israellobbyns skrifter, från Gazakriget och ända tillbaka till staten Israels bildande 1948, och ni kommer att se mönstret – allt israelerna någonsin har gjort mot araberna har araberna tvingat dem till.

Analys

palestinier som bor på ockuperad mark, inte på något sätt kan påverka styret. Situationen påminner därför om kolonialismens slutskede, när europeiska demokratier styrde despotiskt över folk och länder i Afrika och Asien, och trots detta kallade sig för demokratier.

Med andra ord är Israel dels en bristfällig demokrati inom de egna gränserna, där medborgarna har olika rättigheter beroende på vilken folkgrupp de tillhör, dels en renodlad militärdiktatur på de palestinska områdena. Även om båda två är verkliga problem, tror jag dock att Palestinarörelsen borde fokusera på det senare och större problemet: den totala diktatur som militär ockupationen medför. Om en mer eller mindre demokratisk stat utövar långvarigt diktatoriskt styre mot ett annat folk, då blir det en dålig demokrati. Men kanske en demokrati som kan räddas – om ockupationen upphör.

Fjärde knepet: att spela på Förintelsen.

Samtidigt som chefredaktören Margarete Nudel kritiserar dem som drar "ohållbara paralleller" mellan Förintelsen och Gaza, tillåter hon återkommande anspelningar på Förintelsen i sin egen tidning. Men åt andra hållet förstås: det är Israel som tycks stå inför ett reellt hot om utplåning. Nudel själv karakteriserar exempelvis Israels historia som en kamp för "överlevnad" (Menorah 2/2009, sid. 3).

Jag har redan nämnt hur Hökmark rättfärdigar anfallet mot Gaza med att Hamas försökte "eliminera Israels existens" (sid. 46). Och det förstås; om den israeliska befolkningen står inför ett påtagligt hot om utplåning, då är det inte konstigt om man tar till drastiska grepp. Men hur troligt var det att Hamas skulle lyckas med sitt projekt att "eliminera" Israel, med tanke på att de med 775 raketer bara lyckades döda tre personer? Och detta alltmedan Israel samtidigt lyckades ta livet av 1,400 palestinier! Majoriteten av de israeler som dog i kriget, närmare bestämt tio stycken, var istället soldater som dog när de stred inne i Gaza. Dessutom dödades fyra av dessa tio av andra israeliska soldater (se bl.a. Menorah 2/2009, sid. 5).

En ytterst märklig parallell till Förintelsen dras i en artikel om Israels äldsta kibbutz. Vi får här läsa om en gammal syrisk stridstank, "som står där som en påminnelse om hur nära kibbutzen var att förintas under självständighetskriget 1948" (sid. 15). Vad signalerar ett sådant ordval, att kibbutzen skulle "förintas"? Och vad skulle hända om vi använde samma ord i motsatta, men likartade, sammanhang? Skulle man exempelvis kunna påstå att palestinska byggnader eller odlingar "förintas" av israeliska stridsvagnar och bulldozers? Skulle man kunna påstå att palestinier "förintas" av israeliska soldater?

Det här är det psykologiskt mest invecklade argumentet, det mest kompromisslösa, och kanske också det mest obehagliga. Det obehagliga är förstås hur det spelar på judars minnen och rädsla för att vinna deras och andras sympatier för aggressiv militär ockupation och expansion i Mellanöstern. Som ickejude kan det förstås vara svårt att helt förstå kraften bakom ordval som "överlevnad", "förintelse" eller "eliminering". Det största problemet för den som vill bemöta den här typen av argumentation är dock att den sällan uttalas, utan mer spelar på rädsla genom antydningar.

Här, liksom tidigare, är det viktigt att vara tydlig och skilja på begreppen. Men jag tror också att det i detta sammanhang vore mycket klokt av dem som insisterar på att dra paralleller mellan Palestina och Förintelsen att genast sluta med det. Det finns förstås kopplingar mellan sionism och nazism, eftersom båda är tankesystem som grundar sig i nationalism och rastänkan. Men det finns också mycket stora skillnader. Det som pågår i Palestina är exempelvis inget folkmord, eftersom israelerna inte försöker utrota alla palestinier. Palestiniernas hopp om en bättre framtid gynnas inte av jämförelser med Förintelsen, som nästan alltid blir plumpa, överdrivna och lätta att avfärda. Är sionismens ursprung och trossatser ens viktiga att diskutera i den offentliga debatten? Är det inte viktigare att ta fasta på det som har blivit resultatet av sionismens idéer?

Det finns förstås många fler retoriska knep än de fyra som jag har tagit upp i den här texten. Ofta är de moraliskt formulerade, för ingenting behöver så mycket moral som det uppenbart omoraliska. För den som tycker att knepen är många kan det hjälpa att komma ihåg att de alla i grund och botten är ett och detsamma, nämligen påhoppet. Israellobbyn har nämligen varit så framgångsrik för att den sällan går i försvar. Detta är klokt, för hur skulle den egentligen kunna rättfärdiga Israels övergrepp mot palestinerna? Istället går den till angrepp, och beskyller Israels kritiker för det ena efter det andra; för diktatur, våld, osaklighet, okunnighet, antisemitism, terrorism, fundamentalism, kommunism, kvinnohat, osv. Beskyllelserna är spretiga och har inget egentligt samband, mer än detta: att de fungerar. Påhoppet har utvecklats till en väl fungerande strategi, som gör att Palestinarörelsen istället för att diskutera ockupationens verklighet tvingas till ursäkter, förklaringar och sidospår. Hur många gånger tvingas man inte ägna merparten av en diskussion om Palestina åt att ta avstånd från regimen i Iran, kvinnoförtrycket i Saudiarabien, Radio Islams antisemitism, våldsamma demonstranter i Malmö, eller till och med Sovjetunionens utrikespolitik? Israellobbyn vill tala om allt utom verkligheten i Israel och Palestina, vilket turerna kring Aftonbladet är ännu ett exempel på.

Men syftet med Israellobbyns taktik är inte enbart att undvika en sakdiskussion, det är också psykologiskt; att få omvärlden att känna att det är israelerna som i är hotade, diskriminerade och illa behandlade, snarare än palestinerna – ockupanten hotas av de ockuperade. Allt är inte så enkelt som det verkar; lita inte till din egen erfarenhet; tro inte på dina öron och ögon – detta är logiken i Israellobbyns budskap. Sådan argumentation är förstås inte logisk, enbart praktisk. Målet är att angripa vår medkänsla och rättsuppfattning genom att skapa förvirring och osäkerhet, och ofta fungerar det.

När vi utsätts för sådan här retorik är det viktigt att hela tiden insistera på verkligheten, och den är faktiskt inte så komplicerad som Israellobbyn vill få oss att tro. Israel dödar tusentals palestinier – men inte tvärtom. Israel fängslar tusentals palestinier – men inte tvärtom. Israel förstör tusentals palestinska hus – men inte tvärtom. Israeliska stridsfordon och soldater och kolonister befinner sig på palestinsk mark; de bygger murar och stängsel och bosättningar och vägar och checkpoints – men inte tvärtom.

Nils Petter Hellström